

05

A

1523

DISSERTATIO PHILOLOGICA

DE

JIS, QUÆ FUERUNT
IN ARCA FOEDERIS,

Ex locis I. Reg. VIII. 9. & II. Paral. V. 10.
collatis cum loco Hebr. IX. 4.

Quam

Divino adfistente NUMINE,
PRÆSIDE

VIRO NOBILISSIMO, AMPLISSIMO atq; EXCELLENTISSIMO

DN. ANDREA SENNERTO,

LL. Orient. in almâ hâc Leucoreâ P. P. undiqvaq; cele-
berrimo, & Academiæ Seniore,

DN. Patrono, Fautore atq; Præceptore æternum
colendo, venerando.

Publicè ventilandam proponit

M. JOHANNES MAJUS, Argentoratensis.

A. & R.

Ad diem Junii in Auditorio Majori
horis antemeridianis.

WITTENBERGÆ

Typis MATTHÆI HENCKELII, Academ. Typogr.

ANNO M DC LXXX.

ביש הקיבור

Γ άνευ παθών καὶ περιούσια dicamus, rem ipsam statim aggredimur, collaturi inter sese & explicaturi tria sequentia loca.

I. Locus I. Reg. VIII. 9. in Originali

ita habet.

אין בארון רק שני לחות האבנים אשר הניח שם
משה בחרב אשר כרת יהוה עם בני ישראל בצאתם
מארץ מצרים:

II. Locus II. Par. V. 10.

Iisdem fermè verbis conceptus est, nisi quod pro אשר
אשר נתן משה הניח שם משוח

III. Locus Hebr. IX. 4. in Greco

his legitur verbis.

Εν τῇ ἐπίμνησι χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ
βλαστήσασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης.

Multas hic adducere versiones, non videtur operæ pretium; ad locum saltem ultimum, quem paulo accuratius examinare animus est, unam vel alteram adduxisse iuvabit.

Syrus igitur ita vertit.

אין בארון רק שני לחות האבנים אשר הניח שם
משה בחרב אשר כרת יהוה עם בני ישראל בצאתם
מארץ מצרים:

Erat in illâ (arcâ) urna aurea, in quâ ipsâ erat Manna & virga Aharonis, quæ propullulare fecit s. floruit & tabulæ Testamenti.

Beza.

In quâ (arcâ) urna aurea, habens Manna & virga illa Aharon, quæ germinavit & tabulæ illæ pacti.

Lutherus.

In welcher war die gültne Gelte / die das Himmelbrodt hatte / und die Ruthe Aaron / die gegrünet hatte / und die Tafeln des Testaments.

§. 1.

Contradictionem quandam in his locis esse, nemo est, qui non videat, in duobus enim prioribus locis expressè dicitur, in arcâ foederis *קַרְנֵי הַבְּרִית* fuisse *קַרְנֵי הַבְּרִית* duas tabulas, in loco a. Hebræorum habetur, bi quoque fuisse *σφύρον* urnam continentem Mannam & virgam Aharonis. In his locis conciliandis variam Interpretes collocarunt operam, adeò ut plures ferme sint sententiæ circa hunc locum, quam vocabula in eo contenta, ut difficile sit electionem instituere inter tot tantorumque virorum opiniones. Ut vero res eò clarior evadat, locum Hebr. IX. 4. paucis examinabimus (prioribus enim satis clari sunt) subjunctis deinde variis Doctorum circa hæc loca sententiis.

§. 2. Et quidem quod concernit (1) voces *ἐν ἧ* variè se macerant Interpretes, quorsum sint referendæ, an ad *τὴν κιβωτὸν* proximè præcedens, an ad *σφύρον* remotius, quod habetur v. 3. præced. Posteriores amplectuntur sententiam *Ribera, Tremeleius, Junius* in Parall. 1. 3. *Lorinus* in Num. XVII. è nostris *Dn. D. Pfeifferus* Dub. Vez. p. 488. Vid. *B. Walch.* Harm. Bibl. ad I. Reg. VIII. 9. qui & ipse huic sententiæ adstipulatur & ex *Junio* pro suâ sententiâ confirmandâ similia adducit exempla, in quibus pronomen relativum non ad proximè antecedens, sed ad remotius referendum est, ut Gen. X. 12. Et Resenem inter Nineven & Celachum, *נִינְוָה* ipsa (Nineve, quod remotius distat, quam Celach)

iach) est civitas maxima. Et sic construunt pierique Interpre-
 tes: Nineve enim Jon. I. 2. vocatur העיר הגדולה, quod & ר"ש ob-
 servavit & *AhenEs* vocabulum הוא refert ad ויבן את כינורו v.
 præd. II. sic Ps. XCIX. 6. 7. In columnâ nubis locutus est
 אליו ad eos, sc. qui v. 6. enumerantur, & mentio Samuelis
 cum invocantibus nomen De (ad quem non locutus est in co-
 lumnâ nubis) inter antecedens & relativum interfertur, in
 quem locum ויבן את כינורו ואחרון ואין א"ע
 שמיאל עמהם כמו ויעים דמי מלחמה בשלום שב אל
 :אליהם refer-
 tur ad Moshe & Aaron & Samuel non est cum illis, sicut cum di-
 citur (1. R. g. II 5) & posuit sanguines belli in pace; referendum est
 ad solum Joab, non vero ad Amasi, & talia exempla multa sunt. Vid.
 Glass. Phil. S. p. m. 513 199. & Excell. Dn. Præsidentem in Idiottism. LL.
 Orient. Can. 86. Sed de hac expositione plura dicendi infra
 occasio se ostendet. Syrus vero refert non ad vocem

⁷ מבוא tabernaculum, sed ad vocem ^א מבוא

arcam, dicit enim ^א מבוא ^א מבוא, vocula ^א מבוא est
 generis fœminini, quæ ad ^א מבוא tanquã Mascul.
 generis referri nequit, sed ad ^א מבוא (à Græco *μῦθος*)
 tanquam generis fœminini. Sequitur eum B. Gerb. Comm.
 in h. J. D. Glass. Phil. S. p. 515. & alii.

§. 3. Vox *κύμα*, urna, amphora jam consideranda venit,
 Hebr. est צנצנת, quæ vox semel tantum invenitur, nempe Exod.
 XVI. 33, ubi præcepit Moses Aharoni, ut sumeret אחרת
 Urnam unam, illiq; inderet mensuram Homer τῆς Μαν, & pone-
 ret coram Domino ad custodiam: Hanc vocem variè vertunt:
 paropsidem, scutellam, phialam, urceum, pateram, vas in modum
 umbonis confectum. Tremell. urnam vertit, LXX. κύμανος χρυσῆς,
 Targum צלוחית amphoram, scutellam. Lutherus ein Krüglin, hic
 loci vero κύμανος, vertit, die gelte. ק' ר' deducit à צנן, quod Chal-
 dæis est frigescere, frigesieri. Quæ vas fuerit, an aureum, an

argenteum, an æneum, id h. l. non habetur: unde & *Ab. Ezra* dubitat, ita enim commentatur תשחך או כלי חרס כל צננת. Vox תצננת vocat vas testaceum aut abeneum. *Raschi* pro testaceo habet. Sed dubium omne nobis eximit præsens locus *Epl. ad Hebr.* expressè enim dicitur, fuisse urnam auream. Unde autem *Apostolus* id habuerit, in medio relinquimus: forsan ex traditione, ut nomina *Jannes & Jambres*; quemadmodum etiam in proximè præcedentibus θυμιατήριον thuribulum vocat aureum, quod apud *Mosen* non legimus, quia enim reliqua vasa templi aurea fuêre, & hoc ex ornatu templi putarunt, si esset aureum; de hâc urnâ dicit *Apostolus*, eam habuisse in sese *Manna*. Vid. locum ex *Exod.* modo citatum.

§. 4. Sequitur ῥάβδος Ααρὼν βλασηύουσα, virga Aaronis germinans seu florens, de quâ, quia paulò fufius in specie agere nobis animus est, in præsentî plura dicere nil attinet. Succedunt αἱ πλάκες τῆς Διαθήκης tabulae fœderis, sic dictæ, quod contineant fœdus inter Deum Hebræosque, unde & arca vocatur arca fœderis, quia in sese continebat tabulas fœderis juxta *Lorin.* in *Num.* I. I. p. 13. Hæc brevis est ἀνάλυσις & explicatio loci *Hebr.* IX. 4. quomodo vero cum nostris locis *I. Reg.* VII. 9. & *II. Par.* V. 10. conciliari possit nunc dispiciendum erit. Ut autem res clarior evadat, ordine agemus de iis, quæ in controversiam veniunt, primum de tabulis fœderis, tum de urnâ *Mannæ* & virgâ *Aaronis*.

§. 5. Et quidem duas tabulas Decalogi ipsi arcæ fœderis inclusas fuisse, extra ullum dubium est. In hoc namque conveniunt nostra citata dicta. Expresse enim in prioribus dicitur fuisse eas בארון in arcâ & locus posterior *Hebr.* IX. apertè id confirmat, quod & *Josephus* aliquoties scribit *l. 3. Antiq. c. 6. lib. 4. c. 8. l. 8. c. 2.* cujus verba brevitate causâ omittemus & *Philo* *l. 3. de Vitâ Mosis, arcam* vocat vas legibus destinatum. Expresse etiam dicitur *Deut.* X. 4. *Mosen* posuisse Tabulas בארון in arcâ, quam fecerat, ut essent ibi juxta præceptum Domini. Qui locus satis clarus est. Et *Exod.* XL, 20. habetur, quod *Moses* posuerit את העדות אל הארון testimonium in arcam. עדות testimonium nihil aliud est, quam hæ ipsæ tabulæ legis, sic *Raschi* per

per תורת העדות explicat, quæ aliàs vocantur תורת העדות. *tabula testimonii* cap. XXXI. ult. & XXXIV. 29. sic & in loco Hebr. IX. 4. cantur ἀπλάνας τῆς Ἀσθίνης *tabula testimonii*. Syrg eodem modo

תּוֹרַת הָעֵדוּת (ex Græco Ἀσθίνης) *tabula testimonii*.

Beza. Tabulas pacti. Rationem hujus denominationis Vid. §. præced.

§. 6. Quomodo autem in loco Hebr. 9. tabulis foederis adjungantur urna Mannæ & virga Aaronis, quæ expresse I. Reg. VIII. 9. & II. Par. V. per voculam קר ex arcâ eliminantur, id est quod hætenus Interpp. in diversas traxit sententias. In quibus enumerandis prolixi sunt B. Gerb. Comm. in h. l. Epl. ad Hebr. & B. Waltb. in Harm. ad I. Reg. VIII. 9. è quibus nonnulla circa varias sententias non pigebit adducere, & quid fortè in unâ alterâve desiderari queat. ostendere, subjunctâ communiori nostrâ sententiâ. Id saltem in antecessum adhuc notetur in V. T. nullibi haberi de urnâ Mannæ & virgâ Aharonis, quod posita fuerint in arcâ, sed id dicitur, reposita esse לפני העדות *coram testimonio*, ut legimus de virgâ Aharonis Num. XVII. 4. & urnâ Mannæ Ex. XVI. 34. quæ & dicitur posita esse לפני יהוה *coram Domino*. v. 33. Quæ phrasis non solum de Mannâ sed etiam de lucernâ Exod. XXVII. 21. de thymiamate cap. XXX. 8. aliisque rebus, nunquam vero usurpatur de tabulis, videlicet fuisse positas coram Domino. Poni autem coram testimonio est poni coram arcâ, quæ & arca testimonii dicitur, sicut & tabulas legis absolute תורת העדות appellari diximus: poni autem coram Domino, plane idem est, quoniam is peculiariter dicitur esse in arcâ. Vid. Lorinam in Num. p. 645. Secundum hæc loca igitur certum est, urnam & virgam non fuisse in arcâ, sed saltem coram arcâ. Unicus tantum locus Hebr. IX. videtur probare in arcâ fuisse. Videamus varias opiniones.

§. 7. Et quidem I. Chrysostomus & Theophylactus in h. l. dicunt, tempore Mosis quidem solas Tabulas fuisse in arcâ, sed postea à Jeremiâ urnam quoque auream cum Manna & virgam Aaronis

Aaronis in arca repositam fuisse, ut in eâ melius servarentur, id-
 que Paulum per traditionem accepisse. Ad hoc melius intelli-
 gendum, observandum est, nonnullos somniare, Arcam fœderis
 una cum tabulis & cœteris quæ continebat in vastatione Hiero-
 solymitanâ absconditam esse à Jeremiâ Propheta, qui tum tem-
 poris vivebat, in profundâ quâdam montis Horeb speluncâ. Ita
Dorotheus, Synops. de Vit. & Mort. Prophetarum in Jerem.
Theophylactus in cap. 9. Epl. ad Hebr. & *Epiphanius*, ita etiam
Josephus Ben Gorion, cujus verba statim adducemus. Meminit
 etiam hujus figmenti *Author lib. II. Maccab* quem plurimi post-
 modum Pontificii modo non omnes sequuntur, utpote qui hunc
 librum pro Canonico habent, cap. II. v. 4 5. 6. 7. 8. verba ipsa addu-
 cere nimis prolixum foret: innuunt autem arcam fœderis ab-
 sconditam à Jeremia & aliquando iterum à Deo ostendendam.
 Id vero non uno modo interpretati sunt. Multi enim è Ponti-
 ficiis *Vitalpandus*, *Sixt. Senensis*, *Cornel. à Lap. Bellarm. &c.* & ipse
Epiphanius & *Theophylactus* putant, post conversionem Judæo-
 rum in fine mundi id futurum, & arcam ex illâ speluncâ reditu-
 ram. Alii adhuc specialius dicunt ipsum Jeremiam & Eliam re-
 stitutos eam in suum locum in sanctum sanctorum, ita supra-
 citatus *Josephus Ben Gorion*. Cujus verba hæc sunt:
 והארון אינו כי לקחו ירמיהו הנביא עם כל היריעות אשר
 עשה משה עבד יי במדבר וישם אותם בהר נבו וימצא שם
 מערות ויתנם בתוכה וירדפו הכהנים אשר הוּו בימים ההם
 אחריו וירא אותם ויקצף וישבע לאמר כי לא ידע האדם ולא
 ידע המקום עד בואי אני ואליהו הנביא עבד
 יי אז נשוב ארץ הארון אל מקומו אל קדש
 הקודשים אל תחרת כנפי הכרובים:
Et arca non aderat,
quia sumsit eam Jeremias Propheta cum omnibus auleis quæ fecerat
Mosche servus Domini in deserto, & posuit ea in monte Nebo & in-
venit ibi speluncam, & in medium ejus collocavit ea. Et secuti sunt
Sacerdotes ipsum, qui fuerunt in diebus istis, & vidit eos, & iratus
juravit dicendo: nemo sciet neq; cognoscat locum, usq; dum venero,
ego & Elias Propheta servus Dei, tum restituemus arcam in locum
uum in sanctum sanctorum subter alas Cherubim. Alii cum
Augu-

Augustino Torniello putant arcam postmodum inventam esse, cum Deus locum, in quo sacer ignis fuerat absconditus, *Nehe-*
miae ostenderet (1. 2. Macc. c. 1. v. 19. 20.) & quis omnes sententias
 recenseret. Vid. *Buxtorff*. Dissert. de Decalogo. Cum itaque
Jeremias absconderet arcam, abscondisse dicunt simul urnam
Mannae & virgam *Aaronis* & alia, ut *extract.* יומא patet, ubi sic
 legimus: והתנינו משנגנו ארון נגנו עמו צנצנרת המן וצלוחית שמו חמשחה ומקלו של אהרון בשקדיה ופרחיה
 וארגו ששלחו פלישתים דרון ליהו אלהי ישראל:
Et traditio est, cum absconderetur arca, absconditam cum ea esse ur-
nam Mannae & lecythum olei unctiois & baculum Abaronis cum
amygdalis & floribus, & capsulam, quam miserunt Philistai in do-
num Domino Deo Israelis. Sed hanc sententiam, uti nititur
 commentis & fabulis Rabbincis ita meritò cum *B. Gerb.* re-
 probamus. Et posito etiam, non concesso, *Jeremiam* vel alium
 quendam, *Josiam* (ut nonnulli volunt) abscondisse, nihilominus
 tamen minimè id quadrat ad nostrum locum *Hebr. IX.* quasi
 ante *Jeremiam* tantum ibi fuerint tabulae *Mosis*, sed postmo-
 dum, cum absconderetur arca, indita simul fuerint alia, ut urna
 & virga. Nam *Epl. ad Hebr.* non loquitur de tempore *Jeremiae*,
 sed *Mosis*, & de πρώτῃ σκηνῇ, de primo tabernaculo *Hebr. IX. 1.*
 Non procul abest ab hac sententiâ illorum opinio, qui cum
Melchiore Cano 1. 2. *LL. Theol.* existimant non quidem tempore
Jeremiae, attamen post *Salomonem*, cum scilicet ædificatum
 esset templum, in arcâ fuisse reposita urnam & virgam, ut sic
 melius & tutius conservarentur. Sed obstat huic sententiæ i-
 dem, quod vers. præced. diximus, *Apostolum* nempe agere non
 de temporibus *Salomonis*, sed *Mosis*, non de templo, sed ta-
 bernaculo.

§. 8. Sed ne quis fortè objiciat nobis: *Apostolum* qui-
 dem loqui de temporibus *Mosis*, locum autem *I. Reg. VIII.* de
 temporibus *Salomonis*: sed exinde potius sequi, tempore *Mosis*
 hæc omnia fuisse in arcâ, tabulas, urnam & virgam, tempore au-
 tem *Salomonis*, cum nempe arca templo inferebatur, solas tabu-

B

las

las Decalogi. Ita *Ambrosius Catharinus* objicit & hujus etiam sententia, quæ IIIra est, adductus est *Tornellus*, qui tamen aliam conjungit, ut postmodum audiemus. Respondemus (1) qui sic opinantur, nullo modo ostendere possunt, quando & quâ auctoritate, & à quo mox urna & virga arcæ indita ac inde postmodum fuerint deprompta, præsertim cum non licuerit aperire arcam. Vid. *B. Waltr.* in harm. l.c. (2) ne quidem esse potest, ut tempore Mosis & tabulæ & urna & virga fuerint in arcâ, nam supra §. 6. allegavimus loca, in quibus expressè dicitur, hæc, virgam & urnam non in arcâ, sed coram ארון arcâ posita esse. Affirmat id etiam *Josephus* l. 3. Antiq. c. 6. & *Philo* l. 3. de Vit. Mosis asserentes, *solas tabulas tempore Mosis in arcâ fuisse.*

§. 9. Alii 4. Existimant verba I. Reg. VIII. ita esse intelligenda, quod principaliter in arcâ asservari debuerint tabulæ legis, quibus hæc arca destinata, relictæ autem minus principalia, urnam & virgam, de quibus agat Hebr. IX. ita *Osiand.* in Schol. ad II. Par. V. 10. & *Lyra* I. Reg. 8. cujus verba vid. *lap. Walther.* cit. l. *Hugo* hic suspicatur hiatum, ideo inquit: *tabula lapidea, supple & urna aurea plena Mannâ, & virga Aaron.* Hac enim omnia testatur *Apostolus* fuisse in arcâ Hebr. IX. alibi tamen ad II. Par. V. ejusdem cum *Lyrâ* sententiæ est: Sic enim in Notis: *videtur falsum, quod hic dicitur, quia etiam ibi erat urna aurea & virga Aaron, ut dicit Apostolus ad Hebr. 9. Sed quia tabule digniores erant (quia scriptæ digito Dei) ideo tantum de illis hic fit mentio, tamen non excluduntur alia.* Hujus etiam sententiæ est *Thomas.* Vid. *Gerb.* in cap. 9. Epl. ad Hebr. Sed fortè esset hoc aliquid, nisi obstaret I. Reg. VIII. & II. Par. V. vocula פך quæ cerè non sine causâ addita fuit, sed nimis manifestè alia etiam minus principalia excludit.

§. 10. V. Sunt, qui ita conciliare student: quod sc. per voculam פך non excludantur virga & urna, sed saltem aliæ leges, ut sensus sit, nihil ex totâ lege erat in arcâ nisi decem præcepta: ita *Vatablus*: *nihil aliud ex totâ lege sc. sive ex libro legis continebatur in arcâ nisi &c.* Hujus sententiæ etiam est

est R. Levi Ben Gersam in Bibl. Bagl. fol. m. ש"עט. Sic com-
mentatus. אין בארון / זרז לא ישלול שלילת היו שם
הדברים שזכרו בתורה שהם מונחים בו כמו מטה
אהרון ועצנת המן אך שלל בזרז שלילת היה שם
: *Hoc non negat, ac si non fuerint ibi res illae, quarum mentio fit in lege, quod posita fuerint in arca, ut virga Aharonis & urna Manne, tantum negat id, quod non fuerit ibi quid ex lege prater decem verba.* Sed quis non videt hæc esse coacta, & ne minimum indicium hujus in textu habetur. Affinis huic sententiæ illa est, quæ dicit: particulam exclusivam interdum excludere absolutè, interdum accommode sicuti I. Reg. XII. 20. negatur quævisquam secutum domum David, nisi seu exceptâ tribu Judâ solum & tamen v. 27. illicò tribus Benjamin additur. Sed planè alia ratio est in I. c. & sensus ibi est, nulla omnino tribus scil. tota adhæsit domui David præter tribum Juda: & licet datam distinctionem non improbemus, dicimus tamen, exclusionem absolutam tamdiu servandam esse, donec urgens ratio suaserit aliud.

§. II. VI. *Piscator* aliique notant (in) hic per Hebrais-
mum poni pro (cum) ita enim ille ad cap. 9. Epl. ad Hebr.
Es mag gedolmetschet werden / bey welcher scil. Laden / war der
gülden Krug mit Manna / und die Ruthe Aarons / v. s. f.
& ita quoq; *Tossanus* ad I. Reg. VIII. Die Worte des Apo-
stels muß man also verstehen / daß die gemelten zwey stücke
(Manna und die Ruthe Aarons) nicht eigentlich in der Laden /
sondern in demselben Ort des Tabernackels / da die Lade war /
ja bey und vor der Laden gewesen seyn. Ex. XVI. 33. Num.
XVII. 10. Approbat hanc sententiam *Torniellus* allegans simi-
lia exempla, quæ vid. apud *Walib.* Harm. I. Reg. VIII. 9. Nec
procul est ab hac sententiâ *Lorinus*. Ita enim ille p. 645. in
Num. *Quod si (in quâ) ad ipsam arcam referas, proximè positam in*
textu ejusdem Pauli, est q; feminini generis etiam Græcè αἰβάτος as-

icipiendo (in)pro (cum) ut sepè fit idiotismo Hebraeo &c. alia deinde
 producit exempla, quibus sententiam suam confirmare nititur,
 ut ex hoc ipso cap. 9. Hebr. v. 45. ubi scriptum est: tabernaculum
 habuisse cheribulum aureum, quod tamen non in se, sed propè
 se habuerat. In quem locum vid. accuratissimè differentem
Magnif. Dn. D. Seb. Schmid Patronum & Præcept. meum æternum
venerandum Comm. in cap. 9. Hebr. Et sic quoque explicat lo-
 cum Deut. XXXI. 26. de libro Deuteronomii: Ita Johannes di-
 citur baptizasse in Bethaniâ i. e. prope Bethaniam Joh. I. 28. plu-
 ra exempla vid. ibid. ap. *Lorinum* accuratè hac de re differen-
 tem & *Glass. Phil. S. p. 762.* Verum si hæc sententia procedit, se-
 quetur etiam Tabulas Testamenti non fuisse (in) sed (prope) ar-
 cam, nam & de iis τὸ ἐν usurpatur & hæc tabulæ huic pronomini
 indivulso nexu statim subjiciuntur. Huic sententiæ confinis
 est illa *Stapulensis*, qui putat, *Epistolam hanc, utpote ad Hebræos He-*
braicè scriptam esse, nec tamen Hebraicè, uti scripta est, extare; ex
 quo colligit, nos nescire, quâ præpositione Paulus fuerit usus; *Gra-*
cum autem interpretem subinde præpositionem diversam aut minus
propriam reponere. Pro eo igitur, quod in Græco extat (in qua)
Apostolum in Hebræo scripsisse (cum qua) Sed probet *Stapulensis*,
 hanc Epistolam ad Hebræos esse Hebraicè scriptam.

§. 12. Quidam VII. τὸ ἐν ἧ putant non esse referendum ad
 nomen proximum κιβωτὸν arcam, sed ad remotius σκηνὴν taber-
 naculum. Vid. §. 2. ex *Walthero* & aliis. Sed benè observat B.
Gerb. & Glass. loco supra cit. & alii, si de eo (tabernaculo) adhuc
 loqueretur, continuasset sermonem ex participio præced. ἔχουσα
 hunc in modum: χρυσῆν ἔχουσα θυμιατήριον καὶ τὴν κιβωτὸν &c.
 καὶ τὴν σάμνον χρυσῆν ἔχουσα τὸ μάννα καὶ τὴν ῥάβδον καὶ τὰς
 πλάκας. Et quod maximè urgemus, obstat v. 5. seq. ubi ait
 ὑπεράνω δε αὐτῆς χερυβίμ δόξης, quæ clara est descriptio arcæ,
 nam super tabernaculum non erant Cherubim, sed super
 arcam.

§. 13. B. igitur *Gerb.* illam apprehendit sententiam, uti &
Ludov. de Dieu, quâ (in) dicitur quandoque poni pro (juxta
 apud

apud) cum respondeat præfixo 2. Ita ait: Christum dici emen-
 tes & vendentes eiecisse in templo Math. XXI. 12. | Marc. XI. 15.
 & tamen illam negotiationem non fuisse in templo, sed tantum
 in porticibus & prope templum. Vid. plura exempla ap. ipsum.
 Hanc sententiam uti quidem non improbamus, ita magis aridet
 nobis sententia ista, quæ statuit: arcam lumi dupliciter vel stri-
 ctè pro ejus interiori ventre, in quo nil nisi duæ tabulæ, vel latè
 pro totâ structurâ unâ cum receptaculis lateralibus, in quibus
 urna & virga fuit, ita *B. Walib. B. Glass. Leusden. clav. Græc. &*
alii. Habuisse autem arcam talia receptacula patet ex Deut.
 XXXI. 26. ubi liber legis reponi jubetur *לַמִּצֵּה* ex latere arcæ & I.
 Sam VI. 8. ubi capsula cum muribus aureis posita esse dicitur
לַמִּצֵּה à latere ejus. Et ne quis objiciat, hoc latius fuisse interius
 v. 15. ibid. egregiè exponitur, dum dicitur *הַקַּפְסוּלָה* capsu-
 la, quæ cum ipsa (arcâ) h. e. ipsi exterius in receptaculo quodam
 addita, in quo sine dubio etiam liber legis erat, ut postmodum
 audiemus, de hoc autem dicitur, quod è templo deportatus & ad
 Regem Josiam delatus fuerit II Reg. XXII. & II. Par. XXXIV.
 Jam vero probabile est, arcam semel propitiatorio impositis le-
 gis tabulis ecclusam, nunquam deinceps fuisse apertam. Vid.
D. Job. Adam Osiand. in Deut. XXXI. 24. 25. Adeoque dicimus
 cum *Magnif. Dn. D. Seb. Schmid.* supra laudato in Comm. Ep.,
 ad Hebr. p. 900. observandum esse, quod τὸ ἐν hic latius usurpetur
 comprehendatq; sum quæ intratum quæ juxta fuerunt: ἐν ἢ in quâ
 vel inclusa vel ad latus posita fuerunt. Et sic res satis erit expedita,
 & ut itidem notat *Exegeta iste profundissimus:* τὸ ἐν non opponitur
 τὸ ἐξω sed τὸ ὑπερῶν, ut statim sequitur. Oritur autem hic
 difficultas, quomodo virga vel baculus Aaronis potuerit recludi
 in arcâ vel latere arcæ, quippe quæ duos tantum cubitos & se-
 missem longitudinis habuit, ut constat ex Ex. XXV. 10. Respon-
 demus cum *B. Walib.* qualis illa virga fuerit, nobis non satis
 constat, si fuerit baculus viatorius, con modo hominis usui destina-
 tus, longitudinem arcæ aut non excessit, aut quando excessit, vel in
 dimidiâ sui parte fuit fractus, & ita duplicatus alicubi reconditus.
 vel pars ejus aliqua fuit detracta, eo nimirum loco, ex quo nec fron-

des prodierunt, nec surgentes gemma, nec fructus jam erumpentes.
Et si, quod verisimilius est, fuit insigne summi sacerdotii, cessa-
bit omnis difficultas.

§. 14. Restat enodanda quaestio, *anne & ספר התורה liber legis fuerit repositus in arcâ vel latere arca.* Affirmativam probamus ex Deut. XXXI. 26. Negativa vero videtur probari posse ex nostro loco Hebr IX, ubi nil planè habet Apostolus deli- bro legis. Sed paucis Respondemus cum *Magnif. Dn. D. Schmid* loc. supra cit. Apostolum hic agere de rebus Typicis, quoniam autem liber legis inter eas non fuit, ideoque noluisse ejus mentionem injicere. Rabbinii quidem hic duas fingunt arcas, alteram quam Moses, alteram, quam Bezaleel confecerit: in illa fuisse duas tabulas legis, in hac virgam, urnam & librum legis. Audiamus hac de re *David. Kimch*, ad I. Sam. IV. 4. edit. Basil. fol.

זה הוא: qui ad verba צבאות ברות יי' ita commentatur:

הארון שבו מונחין שברי לחור וזה הוא היה יוצא
עמם למלחמה והוא שנאמר עליו וארון ברית יי'
נוסע לפניכם ומצאנו מחלוקת בדברי רבותנו זל'
בזה מהם אמרו כי לחור ושברי לחות מונחין
בארון אחר וספר תורה עמם בארון ומה שאמר
ושמתם אותו מצד ארון ברית יי' פירוש ושמתם
אותו בארון מצד לחות ברית השם ומחם
אמרו כי כמין גלוסקא עשו לארון מבחוץ ושם היה
ספר התורה מונח והוא שאמר מצד ארון ברית יי'
ומהם אמרו כי בארון אחר לברו היה ספר תורה
מונח ומהם אמרו כי לשבר לחות הירח ארון לברו
וזה היה יוצא למלחמה וחפסוקים מונחין כי
הלוחות השלימות היו בזה הארון שהביאם
במחנה

במחנה שהרי אמר יושב הכרובים מראה כי הכרובים
היו עליו ועוד כי זה הארון שיצא למלחמה זה הוא
ארון שהיה בבית שמש בשוכו משרה פלשתים והוא
שהיה בקרית יערים ובבית עובר אדום ובעיר
רוד ומעיר רוד העלוהו והכניסוהו לבית קדש

*Hæc est arca, in qua repositæ erant
fractæ partes tabularum, & hæc erat cum eis
exiens in prælium, & hoc est quod dicitur de eâ
(Num. X. 33.) & arca fœderis Domini proficiscens ante eos.
Et invenimus dissensionem in verbis Rabbino-
rum nostrorum benedictæ mem. circa hanc rem.
Quidam ex illis dicunt, quod tabulæ & fractu-
ræ tabularum positæ fuerint in arcâ unâ & liber
legis cum ipsis in arcâ. Et quid est, quod dicitur
(Deut. 31. 26.) & ponetis eum è latere arcæ fœderis Domini:
id sic interpretandum & ponetis eum in arca è
latere tabularum fœderis Domini; & quidam
& illis dicunt, quod formam capsulæ fecerint ar-
cæ extrinsecus, & ibi fuerit liber legis repositus,
ex hoc est quod dicit (Scriptura loco supra cit.)
è latere arcæ fœderis Domini. Alii dicunt, quod in ar-
ca una solus liber legis fuerit repositus. Alii ex
ipsis*

ipsis dicunt, quod in arca una solus liber legis fuerit repositus. Alii dicunt, quod fracturis tabularum assignata fuerit arca sola & ipsa fuerit exiens in praelium. Sed textus arguunt, quod tabule integrae fuerint in hac arca quam adduxerunt in castra; ecce enim dicit: Sedens super Cherubim, indicans, quod Cherubim fuerint super illam. Et porro, quia haec arca quae exiit in praelium, illa ipsa arca fuit quae erat in Bethschemes, cum reducerent eam ex agro Philistaei, & ea, quae erat in Kiriath Jearim in domo Obed. Edom, & in urbe David & ex urbe David ascendere fecerunt eam & introduxerunt in domum Sancti Sanctorum. Qui plura hac de re desiderat, adeat Talmud Massechet R. Mose Ben Nachman Comm. ad Parasch. & alios.

Nos has ineptias non curamus, nam nec Moses, qui tamen sat prolixus est in describendo tabernaculo ejusque contentis, nec Josephus hujus arcae meminerunt. Quin potius unam putamus arcam fuisse, in qua vel ad cujus latus posita erant illa, de quibus haecenus disseruimus. Sed finimus

Deo T. O. M. sit laus, honor & gloria in
secula, Amen.

05 A 1523

ULB Halle
003 778 479

3

V517

PHILOGICA
 DE
FUERUNT
FOEDERIS,
 II. 9. & II. Paral. V. 10.
 loco Hebr. IX. 4.
 Quam
 stente NUMINE,
 ÆSIDE
 LISSIMO atq; EXCELLENTISSIMO
AISENNERTO,
 eucoreâ P. P. undiqvaq; cele-
 Academiae Seniore,
 ce atq; Praeceptore aeternum
 . venerando.
 tilandam proponit
MAJUS, Argentoratensis.
 . & R.
 ii in Auditorio Majori
 temeridianis.

 ENBERGÆ
 NCKELII. Academ. Typogr.
 M DC LXXX.
